

Hipoterapie je jedním z povolání kolem koní, kde koně pomáhají lidem

Hipolog v hiporehabilitaci

Hiporehabilitace je nezastupitelným oborem, který pomáhá klientům s nejrůznějším zdravotním postižením. Aby mohly terapie nebo sportovní aktivity úspěšně probíhat, je k tomu zapotřebí sebraný tým odborníků. Odborně vyškolení terapeuti se starají o klienta, zatímco hipolog má na starosti koně.

Pokud jste se nikdy nesetkali s hiporehabilitací, poměrně těžko si představíte, co obnáší tato práce. Vodič či hipolog (terminologie v tomto případě není ustálená) - i tak bychom mohli nazvat osobu, která se stará o koně a zároveň je partnerem osob se

zdravotním postižením při léčebných terapiích nebo sportu.

Práce hipologa

Při terapii umí hipolog udržet koně v rovnoměrném pohybu a slovně jej povzbuzovat, aby z koňského hřbetu byly přenášeny správné pohybové podněty na klienta. Měl by zvládnout jak vedení koně u hlavy, tak zezadu na dvou lonžích. Pokud se věnuje parajezdectví (sportovnímu jezdeckví pro osoby se zdravotním postižením), měl by mít speciální licenci pro trénink těchto jezdců. Při provádění terapie kromě vedení koně často slovně pomáhá terapeutovi s korekcí rovnováhy a vzpřímení klienta.

Výběr koně

Speciálně vyškolení terapeuti - fyzioterapeuti a hipolog při hipoterapii využívají jedinečný trojrozměrný pohyb koňských zad. Hřbet koně v kroku se pohybuje nahoru a dolů, doprava a doleva,

dopředu a dozadu. Tyto pohyby plus rotace se přenášejí přes pánev sedícího klienta na jeho trup a vyvolávají tak

I při hiporehabilitaci může být zábava

Hiporehabilitace je týmovou záležitostí

Koně se musí naučit v klidu stát u nástupní rampy

pohybový vzor páne a trupu jako při lidské chůzi. Ovšem ne každý kůň je vhodný pro tuto náročnou činnost. Musí mít především dobrý charakter a pohyb, který pak správně stimuluje klienta. V léčebně pedagogicko-psychologickém ježdění kůň musí být psychicky vyrovnaný, protože mnozí z klientů mají kromě tělesného postižení i psychické, které se projevuje v nenadálých pohybech nebo reakcích. Kůň by tedy měl zůstat za všech těchto výjimečných okolností klidný, musí se naučit přistupovat k rampě a chodit na dlouhých lonžích. V paraježdectví (sportu) kůň musí ještě navíc ochotně a klidně reagovat na pobídky klienta, které mohou být velmi

odlišné od zdravého jezdce. Toto všechno jej učí hipolog. Protože takováto práce je pro koně poněkud monotónní, je potřeba zpestřovat mu život i jinými aktivitami - a to je opět úkolem hipologa. Ten tedy zařazuje koni hodiny jezdecké, popřípadě i drezurní či lehké skoky, práci ze země, samozřejmě jsou vyjíždky a také pobyt na pastvině. Čím více podnětů kůň má, tím lépe se pak vyrovnává s pracovním režimem dne. Hipolog tedy jaksi ručí za duševní pohodu koně a také za jeho připravenost a použitelnost pro klienta.

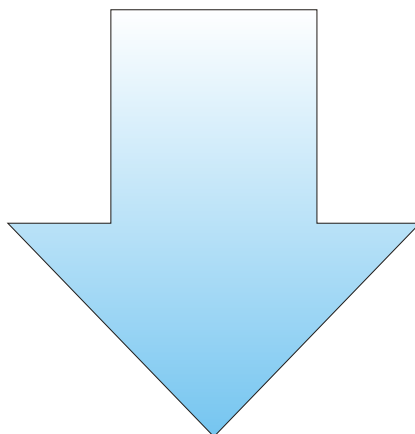
Vzdělávání

Hipolog by tedy měl být v první řadě

ošetřovatel, který má základní znalosti o potřebách koní, jejich fyziologii a anatomii a je schopen se o ně postarat. Dále je to v jedné osobě také jezdec, který koně přijíždí a připravuje i pod sedlem, tudíž můžeme k jeho schopnostem připočítat i jezdecké dovednosti. Dále je to samozřejmě trenér, který připravuje koně například k chození k rampě, na práci na dvou lonžích. V neposlední řadě musí být i dobrým psychologem a znalcem svých svěřenců, protože nemůže pracovat s koněm, který není „ve své kůži“ - to by mohlo mít fatální účinky na klienta. Další vzdělávání (školení, kursy ap.) jsou tedy pro hipologa nezbytnou nutností - vždy lze objevit nové metody a postupy, kterými může dosáhnout o stupínek lepších výsledků.

Běžný den

Obvykle jde o klasický pracovní týden, kdy se ráno hipolog postará o své svěřence, vyčistí je, připraví pro klienta. Poté pracuje s koněm na dlouhých otěžích a nachodí s klientem a terapeutem dlouhé kilometry - na jízdárně, v hale či v přírodě. Po ukončení lekce se o koně opět postará, popřípadě zařadí koni další výcvik či naopak oddech. U koní se časem může projevit „syndrom vyhoření“ - psychická zátěž je začne zmáhat a přestanou být spolehliví. Pak je opět na hipologovi, aby zvážil další kroky, popřípadě vyřadil koně z těchto aktivit a poohlédl se po jiném, vhodnějším kandidátovi. ■

Radka
Hniličková
a nejmladší
členka OS
Svítání –
klisna Basia

Svět koní 2/2009: Povolání u koní

Text Renáta Holáňová, foto Renáta Holáňová

Rozhovor s vodičem koní v hiporehabilitaci Radkou Hniličkovou

Odmalička ji to táhlo ke koním. Ale Radka Hniličková se nechtěla přiřadit mezi zástupy jezdců, co mají koně jen pro své potěšení. Chtěla s nimi dělat něco užitečného – pomáhat lidem.

Začnu obligátní otázkou – také jste koňmi „postížená“ už od dětství?

Přesně tak! Mezi moje první slova patřil i kůň, koně určovali všechny mé další budoucí kroky a jsou mi osudem i dnes. Začínala jsem v jezdeckém oddílu TJ JO Nisa, ale zde mi příliš nevyhovoval tehdejší drill, proto jsem se záhy stala členkou jiného jezdeckého oddílu a to při JZD Jenišovice. Tady byli zpočátku jen dva koně, později přibýly koně dostihoví a ze mě se časem stal pracovní jezdec dostihových koní. Když jsem měla volit střední školu, pochopitelně jsem směřovala na střední zemědělské učiliště.

Kdy jste se dozvěděla o hipoterapii a jaké vzdělání bylo potřeba?

Tehdy byla ještě hipoterapie u nás doslova v plenkách, v Jablonci nad Nisou s ní začínal MUDr. Matek a já se společně se sestřenicí – fyzioterapeutkou Ivou začala o tuto práci zajímat. V ní jsem konečně našla to, co jsem před tím nemohla nalézt – totiž smysluplnou práci s koňmi, kdy je

vztah založený na vzájemné důvěře a kdy kůň není vnímán jako sportovní náčiní. Začala jsem se postupně vzdělávat pomocí nejruznějších kursů, při České zemědělské

Radka a Gulliver na vyjízdce

univerzitě jsem nejprve absolvovala obor chovatel - ošetřovatel koní. Později následovaly další kursy, zejména mě zaujaly kursy přirozené komunikace s koňmi, protože hiporehabilitační kůň musí svému vodiči důvěřovat za všech okolností a také je potřeba, aby byl psychicky vyrovnaný. Dále to byly vynikající kursy MVDr. Dominiky Švehlové o anatomii a biomechanice pohybu koně, ing. Jitky Víchové-Bartošové o etologii koní a kurs osteopatie koní MVDr. Žežulkové. Také má domovská organizace Občanské sdružení Svítání uspořádala již několik seminářů pro zájemce z řad hipologů a fyzioterapeutů a snažíme se jim zprostředkovat naše poznatky (hiporehabilitace v praxi).

Jak vypadá váš běžný pracovní den?

Do stáje přicházím v 7 hodin, protože máme koně ustájené v nájemní stáji a její majitel pan Milan Koráb dá našim koním ráno jádro. Já rozdám koním seno, vymístuji boxy a při té příležitosti zjistím,

jak jsou koně naladěni a zda je vše v pořádku. Podle denního plánu začnu rozpoříváním koní, kteří ten den budou pracovat s klienty, což znamená, že je buď olonžuju, nebo jdeme na vyjížďku, či s nimi pracuji na jízdárně. Kůň nemůže jít pod klienta ztuhlý, to by se míjelo účinkem. Poté začnou mezi 9. a 10. hodinou přijíždět klienti a já vodím koně buď u hlavy, nebo na dvou lonžích. Hrubý odhad toho, co za týden nachodíme, je asi 70 km! V poledne je hodinová pauza, aby si koně v klidu snědli oves, odpoledne začínáme znovu pracovat s klienty. Obvykle končíme mezi 15. a 16. hodinou, kdy přicházejí do jezdeckého areálu majitelé koní. Máme velmi dobrou spolupráci s panem Korábem, který nám maximálně vychází vstříc. Koně po práci chodí do výběhu společně (od jara do podzimu), hřebece pouštíme do travnatého výběhu samotného. Pokud končím později, koně ještě nakrmím senem a pak je nechám jít v klidu. Samozřejmě na to nejsem sama, pomáhají nám další dobrovolníci a k ruce mám druhého hipologa - kolegyni Moniku Záveskou.

Můžete nám ve zkratce představit vaše svěřence?

V současné době máme pro klienty dva valachy, jednoho hřebece a klisnu. Gulliver je osmiletý anglický plnokrevník, kterého jsme zakoupili asi před čtyřmi lety. Je velice spolehlivý, má velkou empatii pro klienty, ale pokud ho mám pod sedlem, popustí uzdu svému temperamentu. Druhým koněm je Dan, slezský norik, čtrnáctiletý. Původně chodil pracovat do lesa, poté sloužil jako voltižní kůň. V boxu je nepřijemný, ale jinak mu přezdváme workoholik! Stále potřebuje pracovat, je velice spolehlivý a klidný, může být využit jak při hipoterapii, tak při léčebném pedagogicko - psychologickém ježdění (LPPJ) a také pro rekreační ježdění handicapovaných. Dále máme šestiletou klisnu Lyru, je plemene slovenský teplokrevník. Přišla k nám jako nedotčená, postupně jsme s ní začali pracovat a teď nám vrací, co jsme do ní vložili. Zatím chodí hipoterapie, v budoucnu bychom ji chtěli využít i pro LPPJ. Od pana Korába máme pronajatého hřebece Tranzita (bývalý vynikající dostihový kůň, anglický plnokrevník, 19 let), který má naprosto jedinečný pohyb hřbetu, který pomáhá zejména klientům s neurologickými potížemi. Tento hřebece nejprve sloužil dětem na jízdárně, dokonce byl využíván i jako voltižní kůň a my si nyní velice vážíme možnosti s ním pracovat - je opravdu jedinečný! Posledním členem našeho týmu je mladinká (dvouletá) klisna Basia, kterou máme od naší zasloužilé klisny Bonety (ta si nyní užívá důchodu.)

Běžný pracovní den začíná

S Basiou od narození pracuji podle metod přirozené komunikace a už se těším, až ji budu moci zařadit do praxe (částečně už ale pracuje v PET hiporehabilitaci, což značí čištění od klientů a procházky na ruce). Jeví se jako ideální kůň pro hipoterapii - je nižší, se širokým hřbetem a velice vyrovnaná. Hipoterapie je však o vzájemné komunikaci - mezi mnou, fyzioterapeutem a všemi ostatními členy týmu. Musím třeba znát i diagnózy klientů a podle toho jim přiděluji koně. Nikdy se u nás klient nepřizpůsobuje koni! Máme naštěstí na výběr z několika koní, a tak je to možné.

Jaký kůň je tedy nevhodný pro hipoterapii a jak se pracuje s těmi vhodnými?

Především je nevhodný kůň s vadou pohybu. Neosvědčili se nám ani koně příliš staří, protože mají bohužel naučené vzorce chování, které se pak dlouho odbourávají. Při koupi koně si na něj sednu bez sedla a ihned odhalím, zda se hýbe dobře. Poté ho začlením do několikaměsíčního výcviku, kdy s ním začnu pracovat ze země a návykům ho na nejrůznější rušivé podněty - igelity, míče atd. Musí ho také naučit přistupovat

k rampě a pracovat na dvou lonžích. Některý kůň se to naučí během pár měsíců, jinému to trvá mnohem déle. Snažím se, aby kůň měl maximálně 3 (výjimečně 4) terapie denně, protože to je pro něj velká psychická zátěž. Aby nám koně tzv. nevyhořeli, dopřáváme jim co nejvíce dalších činností - práci pod sedlem (klidně zařazuji i menší skoky), vyjížďky či vodění na ruce do terénu a samozřejmě pobyt na pastvině s dalšími koňmi ze stáda. O prázdninách pak mají koně volno.

Jaký by měl být zájemce o tuto práci?

Neměl by mít příliš velké ambice! Pokud doufá, že bude například s koněm na hipoterapii ještě ve „volném čase“ skákat, tak se mýlí! Buďto kůň může sportovat, nebo pracovat, ale obojí nelze. Dále by se měl připravit na stálé vzdělávání a to nejen ve svém oboru, ale také v oborech s naší prací souvisejících. Svě poznatky by měl také předávat dál, je zbytečné si je nechávat jen pro sebe, když jinde mohou pomoci! Bohužel se stále ještě setkávám s tím, že někdo vozí klienta na nevhodném koni ve westernovém sedle a tvrdí, že provádí hiporehabilitaci! To je veliký omyl a je zapotřebí se nejprve informovat o tom, jak by měla správná iporehabilitace vypadat, a vyžádat si popřípadě reference. I my v Občanském sdružení Svítání rádi poskytneme rady, popřípadě můžete nahlédnout na naše webové stránky www.os-svitani.cz.

Přináší vám vaše práce uspokojení?

Určitě! Je to možnost, jak spojit koně s něčím jiným, než je jen sport. Koně dokážou pomáhat opravdu při nejrůznějších zdravotních postiženích a je radost pozorovat, když vidíte pozvolné vylepšování zdravotního stavu u našich klientů. Není to jenom o samotné terapii (ta trvá obvykle půl hodiny), ale zejména o kontaktu s koněm před jízdou a po ní, kdy člověk téměř cítí, jak koně předávají svoji energii našim klientům. Nasadili jsme si latku vysoko, ale naše práce má smysl, a tak doufáme, že v ní budeme moci pokračovat i nadále! ■

Radka při vodění chladnokrevného Dana